

The grounds of Rokiškis old manor

In 2012, 12 test pits (a total of 50.54 m²) were excavated in the search for the old Rokiškis Manor (city of Rokiškis, NE Lithuania) thanks to a public initiative (Fig. 1). In 1514 Rokiškis Manor fell into the hands of Timofiejus Krošinskis. Its oldest known inventory is from 1634. In 1715 Rokiškis Manor became the property of the Tyzenhauzas family. In 1801 Ignotas Tyzenhauzas built the new Rokiškis Manor palace (now RKM) about 300 m to the S of the former Krošinskis Manor site, which became an urban industrial zone.

Test pits 6 and 11 contained fragments of the former buildings with a surviving mid – second half of the 16th-century cultural layer with coeval finds including a late 16th – first half of the 17th-century stove tile with the Krošinskis coat-of-arms (Fig. 2).

Audronė Šapaitė

Rėkyvos dvaro sodyba

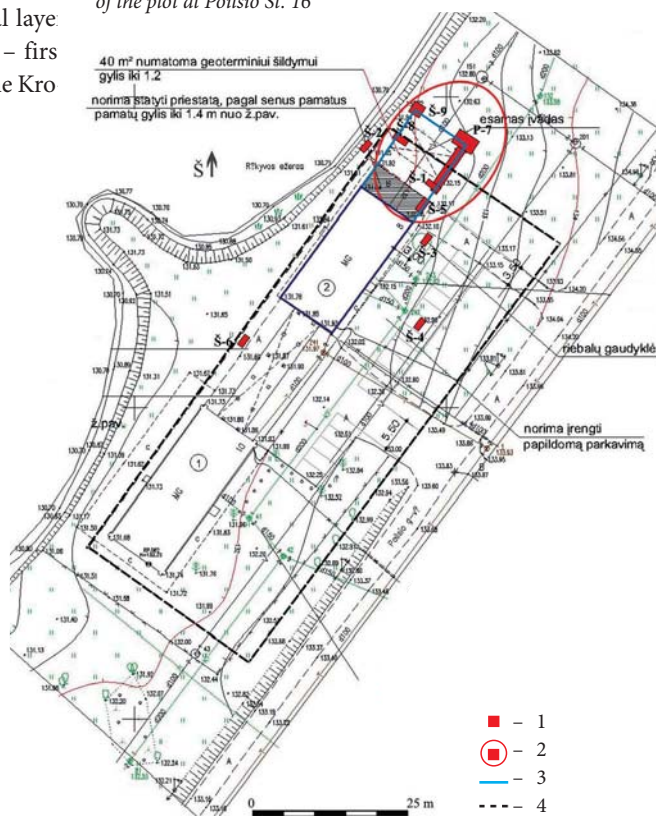
2012 m. rugpjūčio–rugsėjo mėnesiais buvo vykdomi žvalgomieji tyrimai Poilsio g. 16, Rėkyvos dvaro sodyboje (UK 622) (Šiaulių miestas), planuojamų rekonstruoti pastatų aplinkoje. Poilsio g. 16 sklype, esančiame dvaro sodybos teritorijos V dalyje, yra du pastatai, pažymėti tuo pačiu numeriu. Tai registrinis Rėkyvos dvaro sodybos ūkinis pastatas (UK 31210) (toliau – PV pastatas) ir greta esantis 1976 m. perstatytas pastatas (toliau – ŠR pastatas). Rėkyvos dvaro sodyba įsikūrusi Rėkyvos ežero R krante ir užima 14,17 ha plotą. Jos kompleksą sudaro iš buvusios kalvės

1935 m. rekonstruota koplyčia (UK 31209), ūkinis pastatas (UK 31210) ir parko fragmentai (UK 31211).

Rėkyvos dvaro sodybos formavimosi pradžia siekia XVI a. Novodvorsko seniūno sūnus Mikalojus Karpis 1605 m. vedė Kotryną Škaševskaitę, kuri kaip kraitį atsinešė Rėkyvos (Rekijavos) ir Kurtuvėnų dvarus. 1605–1925 m. dvaras priklausė Karpių giminės Rėkyvos lini-

1 pav. Šurfių situacijos planas: 1 – šurfių vietos; 2 – šurfai, kuriuose rasti pamatai; 3 – pamatų ribos; 4 – Poilsio g. 16 sklypo riba. A. Šapaitės brėž.

Fig. 1. Situation plan of the test pits: 1 – test pit locations; 2 – test pits containing foundations; 3 – foundation boundaries; 4 – the boundaries of the plot at Poilsio St. 16

jai. XVIII a. pradžioje, valdant Steponui Kazimierui Karpiui, dvaras labai suklestėjo. Dvaro paveldėtojas Eustachijus Karolis Karpis XIX a. I pusėje sutvarkė dvaro sodybą, parką, pastatė ūkinius pastatus. XIX a. viduryje prasidėjo Rėkyvos dvaro ekonominis smukimas. Tarpukario Lietuvoje vykdant žemės reformą didžioji dvaro dalis buvo išdalinta savanoriams, dvaro centras atiteko Šiaulių miesto savivaldybei. Ten buvo steigiamos socialinės įstaigos – senelių ir vaikų prieglaudos, pradžios mokykla.

Kada tiksliai buvo pastatyti dvaro gyvenamieji ir ūkiniai pastatai, žinių nėra, tačiau aišku, kad didžioji jų dalis buvo pastatyta XIX a. I pusėje, valdant Eustachijui Karpiui (Baliulytė I., *Rėkyvos dvaras. Istorinė pažyma*, V., 1994). Dvaro laikotarpio pastatų dabartinėje Rėkyvos dvaro sodyboje neišlikę. Planuojami rekonstruoti pastatai statyti 1928 m. Rėkyvos dvaro kumetyno (PV pastatas, registrinis) ir arklidės (ŠR

2 pav. Atidengti akmeniniai pamatai prie ŠR pastato Poilsio g. 16. A. Šapaitės nuotr.

Fig. 2. The unearthed stone foundation near the NE building at Poilsio St. 16

pastatas) vietose. 1976 m. jie rekonstruoti priitaikant užėigai (Skrebienė O., *Rėkyvos buv. dvaras sodyba. Individualus apsaugos ir naudojimo reglamentas*, V., 1994, p. 14).

Rėkyvos dvarvietės teritorijoje yra daryti žvalgomieji tyrimai, kurie daugiausiai neinformatyvūs. Tik 2011 m. tyrimų metu (vadovė V. Ostašenkovienė), be permaišytų sluoksnių su XVIII a pradžia – XIX a. būdingais radiniais, atidengtas raudonų plytų mūro fragmentas. Tame pačiame šurfe permaišytame sluoksnyje aptiktos dvi plokštinio ir karnizinio koklių, dengtų žalia glazūra, šukės. Šie kokliai datuojami XVII a. pabaiga.

2012 m. prie Rėkyvos dvaro sodybos teritorijoje esančio sklypo Poilsio g. 16 PV ir ŠR pastatų, būsimų žemės kasimo darbų vietoje iškasti aštuoni 2–4 m² dydžio šurfai ir viena 19,75 m² dydžio bandomoji perkasa (1 pav.). Bendras ištirtas plotas – 45,7 m². Bendras kultūrinio sluoksnio storis 0,65–1,2 m.

Šurfuose 2, 4, 6 archeologiškai vertingo kultūrinio sluoksnio neužfiksuota.

Šurfuose 1, 5, 8, 9 ir perkasoje 7, iškastuose

prie rekonstruojamo Poilsio g. 16 sklypo ŠR pastato galo, aptikti neskaldytų akmenų pamatai (2 pav.). Kasant šurfus nustatytas pamatų perimetras. Jie apardyti, greta irgi yra akmenų, kontūras ne visur ryškūs. Pamatai atidengti 10–50 cm gylyje, apatinė jų riba 60–70 cm gylyje. Pamatų plotis 0,75–1 m. Jie orientuoti kaip ir esami pastatai ŠR–PV (35°) kryptimi, atidengtų pamatų linijos beveik sutampa su esamo ŠR pastato PR ir ŠV sienomis (pasislinkusi per 20 cm į PR).

Pamatai sukrauti iš didelių (78x44x25 cm ir panašaus dydžio) ir smulkesnių (15x7x4 cm ir panašaus dydžio) neskaldytų akmenų. Tarp jų buvo raudonų pusplyčių (14,5x8x? cm) ir plytų nuolaužų. Vietomis tarp akmenų buvo gelsvo skiedinio, kitur – ruda maišyta žemė ar žvyras.

Šurfe 5 atidengtame pamatų fragmente buvo 25 cm pločio tarpas be akmenų. Jis eina įstrižai pamatų linijos. Tarpo apačioje, pamatų pagrindo lygyje, atkastas klojinys, sudėtas iš 4 raudonų plytų (14,5x7x per 27 cm). Jos sudėtos į vieną eilę, orientuotos statmenai tarpui tarp akmenų. Tai gali būti pamatų ventiliacinė anga.

Perkasoje 7 pasiekus pamatų R kampą paaiškėjo, kad jis iš PR ir ŠR pusių apdėtas papildomais akmenimis, besitęsiančiais per 60 cm į ŠR ir 1,1 m į PR nuo stauso kampo, į kurį sueina ŠR ir PR sienos (3 pav.). Tai gali būti kontraforsų pamatai arba tiesiog pamatų kampo sutvirtinimas. Pastato R kampas užfiksuotas už 15,4 m į ŠR nuo esamo Poilsio g. 16 ŠR pastato ŠR sienos, pamatų PR linija kartu su papildomais akmenimis – už 16 m. Apatiniame 30–24 cm storio sluoksnyje į ŠV nuo pamatų, pastato viduje, buvo aptiktos 3 vietose įkastų medinių kuolų liekanos. Tai greičiausiai medinių pastato vidaus konstrukcijų fragmentai. Į PR nuo pamatų, pastato išorėje, 70 cm gylyje buvo 1,5 m

3 pav. Pamatų R kampas. A. Šapaitės nuotr.

Fig. 3. The E corner of the foundation

pločio apardytas grindinys, sudėtas iš mažų akmenukų. Ten turėtų būti vartų vieta, o grindinys – įvažiavimas į arklidę.

Sujungus ŠV ir ŠR pamatų linijas gautoje susikirtimo vietoje iškastas šurfas 9, siekiant nustatyti pamatų Š kampą. Jam šis kampas ir atkastas. Kampas su papildomais akmenimis yra už 16,35 m į ŠR nuo esamo Poilsio g. 16 ŠR pastato ŠR sienos ir už 1,6 m nuo linijos, gautos pratęsus esamą Poilsio g. 16 sklypo ŠV ribos liniją. Prie ŠR pamatinių akmenų buvo sudėtas plytų klojinys iš 8 plytų. Kultūrinio sluoksnio storis prie PR pamatų linijos 65–70 cm, prie ŠV pamatų linijos 1,15–1,2 m. Viršutinė jo dalis užpildyta XX a. šiukšlėmis. Apatinėje kultūrinio sluoksnio dalyje rasta raudonų plytų nuolaužų, akmens anglies gabaliukai, plono langų stiklo be patinos šukelės, kelios smulkios keramikos šukės, gyvulių kaulų. Sluoksnis datuojamas XIX–XX a. pradžia.

Yra išlikusi 1936 m. abiejų pastatų fotografija (4 pav.). Dabartinis esamų pastatų ir tarpo tarp jų bendras ilgis – 69,5 m. Proporingai palyginus su fotografijoje užfiksuotų pastatų ilgiu, kaip bendrą vardiklį naudojant išlikusio registrinio PV pastato ilgį, 1936 m. abiejų pas-

4 pav. Rėkyvos dvaro pastatai apie 1936 m. Autorius nežinomas. Saugoma ŠAM Poz. 153/I.

Fig. 4. The buildings of Rėkyva Manor circa 1936

tatų kompleksas turėtų būti apie 75 m ilgio, ŠR pastatas – apie 28,5 m ilgio. Taigi fotografijoje užfiksuotas pastatas turėtų baigtis maždaug už 6,5 m nuo esamo pastato ŠR sienos. Kadangi kasinėjimai parodė, kad pamatai tęsiasi iki 15,4 m, galima daryti išvadą, kad atidengti pamatai nepriklauso 1936 m. fotografijoje užfiksuotam pastatui. Tą patvirtina ir tai, kad išlikę originalūs to paties laikotarpio registrinio pastato pamatai sumūryti iš skaldytų akmenų, o atkastieji – iš neskaldytų. Esamas ŠR pastatas 1928 m. statytas Rėkyvos dvaro arklidės vietoje. Žvalgomųjų archeologinių tyrimų rezultatai leidžia daryti prielaidą, kad atidengti pamatai priklauso dvaro laikotarpio arklidei, o 1928 m. pastatas buvo pastatytas ženkliai trumpesnis už buvusią arklidę arba pasislinkęs jos atžvilgiu į PV. Po 1976 m. rekonstrukcijos pastatas dar labiau sutrumpėjo.

Rėkyvos dvaro arklidės statybos metai nežinomi, tačiau ji greičiausiai pastatyta dvaro klestėjimo laikotarpiu XIX a. I pusėje. Radiniai, surinkti apatinėje kultūrinio sluoksnio dalyje,

tam neprieštaruja. Plytų klojinio ir pamatuose esančių plytų dydis leidžia daryti prielaidą, kad jos pagamintos iki standartinio plytų dydžio įvedimo carinėje Rusijoje 1831 m., nors tai nėra patikimas kriterijus.

Didesnėje tirtuoto ploto dalyje archeologiškai vertingo kultūrinio sluoksnio neužfiksuota. Planuojamo priestato prie ŠR pastato galo vietoje tirtuose šurfuose 1, 5, 8, 9 ir perkasoje 7 aptikti iš neskaldytų akmenų sukrauti pamatai, greičiausiai priklausantys XIX a. I pusėje statyti dvaro arklidei.

Radiniai perduoti ŠAM.

Rėkyva Manor complex

In 2012, a field evaluation was conducted at the Rėkyva Manor complex at Poilsio St. 16, Šiauliai. The formation of the Rėkyva Manor complex goes back to the 16th century, its heyday being the 18th – first half of the 19th century. Eight test pits and one trench (a total of 45.7 m²) were excavated (Fig. 1).

The test pits excavated near the NE end of the building at Poilsio St. 16 contained a plain stone foundation (Figs. 2–3). Its perimeter was determined by excavating test pits. A 25 cm

wide gap without stones that ran obliquely to the line of the foundation existed in the foundation fragment unearthed in test pit 5. At the bottom of the gap, at the level of the foundation base, flooring consisting of four red bricks was uncovered. This could have been a foundation ventilation opening. The remains of wooden poles were discovered. These were probably fragments of the wooden building's interior structures. Outside the building and to the SE of the foundation, a 1.5 m wide fragment of partially destroyed paving made of small stones was found at a depth of 70 cm. This should be the site of the gate and the paving should be the entrance to the stable. The lower part of the cultural layer dates to the 19th – early 20th century based on the small finds.

By comparing the location of the existing building with the building that stood and was previously recorded in the 1936 photograph (Fig. 4.), it was determined that the unearthed foundation belonged to an even earlier building, i.e. a manor-era stable, probably built in the first half of the 19th century.

Manvydas Vitkūnas

Raudondvario dvaro sodyba

2012 m. rugpjūčio ir rugsėjo mėnesiais ISS atliko žvalgomouosius tyrimus Raudondvario buvusios dvaro sodybos (UK 971) teritorijoje bei vizualinės apsaugos zonoje (Kauno r., Raudondvario sen., Pilies gatvė). Pagrindiniai Raudondvario dvaro sodybą formuojantys elementai yra užstatymas (10 dvaro laikotarpio statinių) ir želdynai (parkas). Tyrimai buvo atliekami ne pagrindinėje, bet periferinėje, PV dvaro sodybos teritorijoje, į V nuo įvažiavimo iš Pilies gatvės į dvaro sodybą. Tarybinio laikotarpiu

šalia dvaro sodybos Pilies gatvėje iškilo silikatinų plytų administracinis pastatas, įrengta automobilių stovėjimo aikštelė, pastatyta katininė, nutiesti šilumos, vandentiekio ir dujų vamzdynai. Žvalgomieji tyrimai buvo atliekami abipus Pilies gatvės R dalies. Iš viso ištirta 10 šurfų. Iš jų 5 šurfai (1, 5, 7, 8, 9) kasti į Š, o 4 šurfai (3, 4, 6, 10) – į P nuo Pilies gatvės važiuojamosios dalies. Šurfas 2 iškastas važiuojamojoje gatvės dalyje. Į Raudondvario buvusios dvaro sodybos teritoriją patenka šurfai 6–10 (1 pav.), o šurfai 1–5 kasti dvaro sodybos vizualinės apsaugos zonoje. Iš viso ištirtas 24,75 m² plotas.

Teritorija Pilies gatvės vietoje ir abipus jos yra labai smarkiai perkasta XX a. tiesiant įvairias komunikacijas (ryšių, elektros, vandentiekio, šilumos, dujotiekio tinklus), įrengiant melioracijos sistemas. Tirtose vietose archeologiškai vertingo nesuardyto kultūrinio sluoksnio neaptikta. Rasti tik pavieniai XIX–XX a. radiniai – plytų duženos, buitinės keramikos šukės, kalvio darbo bei fabrikinės gamybos vinys, geležinė pasaga, plieninio peilio ar šakutės rankena, pavieniai paukščių ir gyvulių kaulai. Šurfe 8,

1 pav. Šurfo 10 V sienelė. M. Vitkūno nuotr.

Fig. 1. The W wall of test pit 10